

дрини. Златни оклопник копљем пробада зеленог Турчина. Пожар црвених, белих и зелених застава. Шума копаља. Киша стрела. Разјапљене чељусти бораца и атова. Тресак, хука, топот. Пароксизам осећања, кулминација драматичности. — Иста боја понавља се и чини једну арабеску у складу са арабеском друге боје. Док то гледамо, имамо утисак — иако на фресци нема ни богова ни хероја, — као да читамо античку драму. Без обзира на чемерну поему рађања и умирања, разведрава сазнање неког вишег смисла, неког дубљег кретања.

Таква уметност далеко је од свих меких асоцијација. Ни сета, ни туга, ни блага ведрина. Радост или бол. Никаква елеганција, лакоћа, блистав виртуозитет. Никаква елегичност. Боју не ставља лако и брзо; његова четка или нож не лети хитро преко платна као флорет код спретног мачеваоца; он је ставља споро, тешким потезом, притиска је, збија, као да предмете и површине које исликава пуни експлозивом. Његова линија није хитра, течна, грациозна. Она је спора, масивна, густа и звучи као потмула арија изведена на контрабасу. Нигде, или ретко где, мир хоризонтале и узлет вертикале. Све је изломљено, дрхтаво, живо у кретању и сукобљавању. Јер сукоб је живот, који без противречних сила не може да постоји, без коегзистенције бола и радости у својој пуноћи да продре у домен свести; иначе Паскал никад не би био у могућности да закључи: мислим, дакле постојим. Живот је непролазан. Смрт је само један нарочити тренутак у њему. Јер све је у сталној метаморфози материје. И свест о њој, о њеним траговима јуче, транспонована у простор времена, развија у уметнику бодлеровску меланхолију и горку љубав према животу, гордост због поимања своје сићушности која, ипак, једина може да схвати и изрази богатство живота и огромност времена:

»...Je ne vois qu'infini par toutes les fenêtres...
Et mon esprit toujours du vertige hanté
Jalouse du néant l'insensibilité«.

Миодраг Б. ПРОТИЋ